

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

Articulus I. De essentia Probabilitatis, & sententia probabilis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

ARTICULUS I.

De essentia Probabilitatis, & sententiæ probabilis.

§. I.

Quid, & Quotuplex sit Probabilitas?

SUMMARIUM.

1. Probabile quid nominis? 2. Quot modis veritas apparere possit intellectui? 3. Definitio Probabilitatis. 4. Ejus divisio in intrinsecam, & extrinsecam. Quid sit extrinseca? 5. Quid sit intrinseca Probabilitas? 6. Quid Probabilioritas?

I. **H**Oc nomen Probabile, veluti notat Esparza apud Thyrsium Gonzalez de Consc. Probab. dissert. 1. §. 4. n. 17. idem sonat, quod approbabile, sive dignum, ut approbetur, seu commendetur. Et ideo apud Veteres probabile dictum idem erat, ac dignum commendatione, sive commendabile. Quapropter ad rem nostram Probabilitas nihil est aliud, quam passiva approbabilitas, seu meritum & dignitas, qua aliquid meretur, & constituitur dignum, ut approbetur, & commendetur. Sicut amabilitas, seu bonitas est ratio formalis, qua res quæppiam constituitur amabilis, vel digna, ut ametur. Ex quo sequitur, Probabilitatem alicujus sententiæ esse formaliter id, ratione cujus est digna, ut ab intellectu approbetur, veraque esse censeatur. Quæ res ut amplius declaretur.

II. Notandum est ex Terillo in tract. de Consc. prob. q. 2. n. 13. Omne verum, quod apprehenditur, & apparet in intellectu, stimulare, atque allicere cognoscentem ad præstandum assensum. Porro apparentia veri alia evidens, alia est inevidens. Evidens excludit omnem apparentiam de veritate oppositi, & rapit intellectum necessario ad assensum. Inevidens non excludit omnem apparentiam de veritate oppositi; & ideo non necessitat ad assensum, sed relinquit intellectum, ut assentiatur, determinabilem à

T

libero

libero imperio voluntatis. Rursus apparentia veri inevidens alia fallibilis, alia est infallibilis. Infallibilis non potest non esse connexa cum veritate. Apparentia veri fallibilis potest non esse connexa cum veritate, & est duplex: scilicet illa, quæ sæpiùs connectitur cum veritate, quàm cum falsitate: & alia, quæ sæpiùs connectitur cum falsitate, quàm cum veritate. Evidens apparentia veri constituit motivum scientificum, cui intellectus non potest dissentire. Apparentia inevidens, & simul infallibilis constituit motivum fidei Theologicæ. huic potest intellectus absolutè dissentire; sed non absque nota imprudentiæ. Apparentia fallibilis, quæ sæpiùs connectitur cum veritate, quàm cum falsitate, constituit motivum perbabile, id est, dignum, cui intellectus assentiatur; sive tale, cui possit prudenter assentiri, ita tamen, ut etiam de veritate oppositi possit prudenter formidare, omnémque assensum suspendere. Demum apparentia fallibilis, quæ sæpiùs connectitur cum falsitate, quàm cum veritate, constituit motivum improbabile, id est, indignum, cui intellectus assentiatur, sive tale, cui non possit, nisi imprudenter assentiri, eò quòd nulla in hac apparentia affulgeat spes rationabilis assequendi veritatem, quæ est finis ipsius. Ex his jam

III. Dico primo. Probabilitas ut sic est *Apparentia veri fallibilis ob suam magnitudinem apta ad fundandum prudentem assensum.* Hæc definitio videtur manifestè bona debite, quæ primùm diximus, meditati, nec differt quoad sensum ab illa proluxiore Terilli ubi suprà *assertione 10.* Probabilitas, inquit, est apparentia veri fallibilis adeò magna, ut illa digna sit assensu: seu, ut, qui illi absolutè assentitur, ut prudens meritò laudari, nullatenùs tanquam temerarius & imprudens reprehendi possit. Hæc descriptio nobis vel ideò est utilis, quòd sit amplior nostræ definitionis explicatió. Definitur itaque Probabilitas à posteriori ceu causa
per

per effectum præcipuum, nempe assensum prudentem, quem propter frequentiore connexionem cum veritate, quàm cum falsitate apta est parere in intellectu. Et hinc à contrario colligitur, quid sit improbabilitas: videlicet *Apparentia veri fallibilis ob suam exilitatem non apta ad fundandum prudentem assensum.* Provenit hæc exilitas à frequentiori connexionem cum falsitate, quàm cum veritate: inde enim fit, ut intellectus tali apparentiæ non possit prudenter fidere: cum illam sequens facillimè aberret à suo fine, qui est veritas; immò sæpiùs amplectatur falsum, quàm verum.

IV. Dico secundo, Probabilitas dividitur in intrinsecam, & extrinsecam. Ita omnes, Declaratur. Probabilitas extrinseca, sive authentica illa dicitur, quæ fundatur in autoritate dicentis aliquid: & potest definiri, quòd sit *Apparentia veri tam magna fundata præcise in fallibili auctoritate dicentis, ut possit generare prudentem assensum.* Cæterum omnis auctoritas duplicem includit veracitatem, quatum una est veracitas in cognoscendo; altera veracitas in loquendo. Prima consistit in sufficienti cognitione rerum, ex qua quis præsumitur non falli, vel errare in iudicando. Secunda est sincera ingenuitas personæ loquentis in conformando dicta conceptibus, ne fallat mentiendò. Utralibet istarum veracitatum deficiente tollitur auctoritas ad persuadendum rationabilem assensum sufficiens. Patet hoc: nam nemo prudenter assentitur Dæmoni: quia non est verax in loquendo quamvis sit verax in cognoscendo. Similiter non solemus adhibere fidem homini quantumcùnq; probo circa rem, cujus est ignarus, aut imperitus, quia non est verax in cognoscendo, quamvis sit verax in loquendo. Et ideò non nisi hominibus probis, & simul peritis prudenter credimus, & assentimur.

V. Probabilitas intrinseca est omnis illa, quæ habetur in-

dependentem ab auctoritate loquentis, & ideo potest definiri: *fallibilis apparentia veri ab auctoritate loquentis independens adeo magna, ut sit apta ad fundandum prudentem assensum.* Porro loci ac fontes, ex quibus hauriri potest hæc probabilitas, sunt primo lex, ejusque explicatio, & concordia circa legem. Secundo. Consuetudo, quæ & legis interpretis est, & vim legis ipsa obtinet. Tertio Titulus possessionis, de quo supra. Quarto. Necessitas, hæc enim, cum legem non habeat, multa alioquin illicita reddere solet licita. Quinto. Effectus, damna, absurda, quæ vel sequuntur, vel secutura rationabiliter videntur ad aliquam operationem. Sexto. Finis, natura, proprietates alicujus objecti, ita hic a. 2. §. 1. n. 1. Clariss. P. Paulus Mezger.

VI. Ex dictis jam facile deducitur, quod si Probabilioritas, ut vocant, sive major probabilitas, & quid minor? cum enim Probabilitas consistat in apparentia veritatis, quantum major, vel minor est hæc apparentia, tantum major, vel minor est Probabilitas. Illa proinde apparentia est probabilitas major, quæ plures peritos & probos irreprehensibiliter & ut viros doctos ac probos decet, judicantes allicit ad assensum. Minor est, quæ pauciores ejusmodi viros allicit ad assensum. Quando verò duæ apparentiæ æqualiter multos alliciunt ad assensum, constituunt probabilitates æquales. Nam ex perfectione, & magnitudine effectus præcipui, qui in præsentem est assensus causatus in intellectu prudentium, rectè colligitur perfectio, & magnitudo causæ, ita ut majoritas effectus arguat majoritatem, minoritas minoritatem; æqualitas æqualitatem causæ, quæ hinc est Probabilitas.

§. II.

Quid, & Quotuplex sit Sententia probabilis?

SUMMARIUM.

7. *Definitio, conditiones, & proprietates sententia probabilis.* 8, 9. *Divisiones*

siones Opinionis probabilis. 10. An dua opiniones contradictoriae possint esse simul probabiles? 11. An sententia probabilis improbabilis, & improbabilis fieri possit probabilis? 12. An omnis opinio Speculativè probabilis sit etiam practicè probabilis? 13. Directe non probabile fieri potest probabile indirecte. 14. Non omnis opinio probabilis quoad se est probabilis quoad nos, & neque e contra. 15. Quando unum contradictorium est alicui certum, argumenta etiam insolubilia non possunt ei alterum contradictorium reddere probabile.

VII. **D**ico primo. Sententia probabilis rectè definitur: *judicium fallibile quidem, sed rationabili motivo innixum.* Dicitur *judicium fallibile*, quod est genus in hac definitione. *judicium* quidem, ne confundatur cum dubio propriè dicto. *fallibile*, id est, opinativum, & includens formidinem oppositi, ut discernatur ab assensu scientifico, & fidei Divinæ. Dicitur, *rationabili motivo innixum*. quæ particulæ sunt ultima differentia, qua definitum differt ab opposita specie, videlicet opinione improbabili. Nominè porrò motivi rationabilis illud intelligitur, quod à prudentibus citra passionem & affectum judicantibus existimatur dignum assensu, ita, ut, qui illi præbet assensum, meritò laudari ceu prudens; nequiquam verò velut imprudens possit reprehendi. Tale motivum formaliter habetur per quamlibet veram & certam probabilitatem, sive extrinsecam, sive intrinsecam, de quibus in priori. Ex dictis sequitur primo, motivum, quo nititur opinio probabilis, debere esse positivum, & non sufficere, ut sit probabilis, negationem fundamenti in oppositum. Nam nemo prudenter assentitur objecto hujus prop. *Sidera sunt paria*, licet non habeat motivum dissentientiendi. Sequitur secundo, motivum sententiæ probabilis debere esse magnum, & rationabile non solum absolutè, sive secundum se, sed etiam comparativè ad motiva faventia parti oppositæ, ita ut ab his non enervetur ejus efficacia, & vis trahendi ad assensum: quo modo enervari & elidi solent mo-

tiva cujuslibet hæresis comparata cum motivis fidei Catholicæ. Et hinc sequitur tertio, nullam opinionem esse probabilem, quæ repugnat vel S. Scripturæ, vel traditionibus Ecclesiæ, ejusque definitionibus: quia nemo, nisi temerè opinari potest contrarium ejus, quod comprobatur auctoritas tam infallibilis. Sequitur quarto, nullam sententiam esse probabilem, cujus contradictoria est certa sive certitudine Metaphysica; sive Physica; sive morali. Ratio est: quia certitudo etiam moralis (nam de Physica & Metaphysica res est evidens) in aliqua sententia reperta ita evertit motiva contradictoriæ, ut eis intellectus non possit prudenter assentiri: nititur enim rationibus adeò solidis, ac efficacibus, estque conjuncta cum tam clara, & robusta solutione argumentorum in contrarium, ut omnem de hujus veritate rationabilem formidinem excludat. Lege de his omnibus Terillum *loc. cit. num. 41.* Joan. de Carden. *in Crisi Theolog. tomo 1. tract. 1. disp. 1. item disp. 15. num. 371. & alibi. Illung Theolog. pract. tract. 1. Disp. 1. a. 6. §. 1.*

VIII. Dico Secundo. Opinio probabilis dividitur in intrinsecè, & extrinsecè: in speculativè, & practicè: in directè, & indirectè probabilem. item in probabilem quoad se, & probabilem quoad nos. & hæc demum in certò, & probabiliter probabilem. Opinio intrinsecè probabilis est, quæ nititur rationabili motivo independentè ab auctoritate loquentis. Extrinsecè probabilis est, quæ pro suo motivo habet auctoritatem loquentis. Speculativè probabilis est, quæ nititur motivò alicujus momenti de veritate objecti secundum substantiam, & absque omnibus circumstantiis, vel particulari exercitio Spectati. Practicè probabilis est, quæ habet rationabile motivum pro honestate actus consideratis omnibus circumstantiis hæc & nunc exercendi. Opinio directè probabilis illa dicitur, cujus probabilitas fundatur in ipsa natura

tura objecti. Hoc modo probabile est, inspectâ pictorij artefacti naturâ, pingere non esse opus servile. Indirectè, sive reflexè probabilis est, cujus probabilitas vel sumitur ex probabilitate directas vel ex argumentis in natura rei non fundatis, & aliunde accersitis. ita qui ex illo fundamento, quòd opus pingendi probabiliter non sit servile, judicat, esse probabile, quòd liceat pingere die festo, habet opinionem reflexè probabilem; quia ejus probabilitas oritur ex illa priori tanquam objecto, supra quod reflectit. similiter subditus, cui directè probabile est, bellum esse justum, atque ad illud vocatus à principe judicat, sibi bellare esse licitum ex illo principio, quòd in incertis tutum sit obedire superiori, habet novam probabilitatem, eamque reflexam; licèt fortè dicatur meliùs indirecta: cùm non fundetur in directa, sed in circumstantia extrinsecùs illi adjecta.

IX. Opinio probabilis quoad se est, quæ verè, & à parte rei habet motiva ad rationabilem assensum sufficientia. Probabilis quoad nos est, quæ talia motiva habet in intellectu assentientis. Jam verò probabilitas opinionis vel nobis est certa, ita, ut non dubitemus, aut formidemus de illa: vel est nobis solùm probabilis: sive solùm innotescit probabiliter? si prius, opinio est certò probabilis: si posterius, est solùm probabiliter probabilis. Huc referri potest opinio dubiè probabilis: estque illa, de cujus probabilitate sapientes dubitant, sive de cujus probabilitate meritò dubitatur. Opinio dubiè probabilis nil differt ab opinione tenuiter probabili: quamvis aliqui hanc confundant cum opinione probabiliter probabili, contra quos agit Cardenas *in Crisi Theolog. dissertat. 4.* De cætero sicut efficacia motivorum habet alios & alios gradus, ita & opinio probabilis in ratione probabilis. In supremo gradu constituitur opinio probabilissima, sive probabiliter certa. Hujus motiva tantæ sunt efficacix, ut sententiam ei
oppo-

oppositam relinquunt solùm probabiliter, vel omninò dubiè probabilem. Sequitur opinio probabilior, quæ nititur motivis efficacioribus: quæ & ipsa possunt esse in majori, vel minori excessu efficaciarum. Quòd si motiva duarum opinionum utrimque sint æqualiter efficacia, opiniones sunt æquè probabiles: si magis & minùs efficacia, una est magis, altera minùs probabilis. Opinio probabiliter probabilis obtinet infimum gradum probabilitatis (nam dubiè, sive tenuiter probabilis vix meretur nomen probabilis) hæc enim ob motivorum, quibus nititur, exilitatem, à pluribus judicari solet improbabilis, licèt aliqui ob motivum non leve sive rationis, sive autoritatis eam censeant esse probabilem. Allatis divisionibus jungi potest divisio opinionis in positivè, & negativè probabilem. Positivè probabilis est, quam *Dicto* r. definivimus. Negativè, vel si mavis, præcisivè probabilis est. quæ non habet motivum suadens assensum, sed abstrahit tam à motivo, quàm ab ejus carentia. Talis est: *Turca dormit.* hæc enim in meo intellectu ita potest apparere, ut neque cogitem, illam habere motivum pro somno Turcæ, neque carentiam motivi. Ut magis declarentur, quæ hæctenus diximus, habe ulterius

X. Notabile I. Possunt duæ contradictoriæ esse simul positivè probabiles etiam eidem intellectui. Patet hoc in omnibus ferè sententiis celebrioribus contradictoriè oppositis, quarum quælibet nititur motivis tam magnis, ut etiam collata cum motivis partis oppositæ sint digna rationabili assensu. Et ideo vir doctus pensatis utrimque talibus motivis sapissimè judicat, utramque sententiam esse probabilem: ergo in ipsius intellectu ambæ contradictoriæ sunt simul probabiles. Inde tamen non sequitur, quod docuit Caramuel, quando una propositio est probabilis, ejus quoque contradictoriam debere esse positivè probabilem.

Nam

Nam propositionem esse positivè probabilem est illam niti fundamento gravi, atqui quòd una nitatur fundamento gravi, non infert, ejus quoque contradictoriam niti fundamento gravi. Sicut enim nulla est connexio inter esse & non esse ejusdem, ita nulla est connexio inter motium suadens, rem esse, quod habet una, & inter motium suadens, rem non esse, quod habet altera contradictoria, ergo sicut non sequitur: *res est, ergo non est*; ita non sequitur: *datur motium suadens, rem esse; ergo etiam datur motium suadens, rem non esse.* Et fanè probabilitatem unius extremi non arguere probabilitatem positivam oppositi, posset ostendi multis exemplis. Sufficiant duo. Sit uxor dubitans de morte mariti, & superveniat testis fide dignus, qui asseveret, ejus maritum occubuisse in prælio v. g. In hoc casu mulier habet fundamentum grave, & opinionem probabilem de morte viri: at non habet fundamentum ullum, nec consequenter opinionem probabilem de vita illius. Rursus. Si dubitet quisppiam, an aliquod peccatum commiserit? eique occurrat ratio gravis, quòd non commiserit, & solùm levissima, seu potiùs scrupulus, quòd commiserit, talis habet opinionem probabilem, quòd non peccaverit, & non habet opinionem probabilem, quòd peccaverit.

XI. Notabile II. Sententia semel probabilis fieri potest improbabilis. Sic olim erat probabile, absolutionem collatam absentis & validam esse, & quòdque licitam: at modò post declarationem Clementis VIII. ea opinio penitùs evasit improbabilis. Aliæ plures ejusmodi opiniones, ut habet Terill. *q. 5. assert. 9.* quondam probabiles de contractibus, modòque ineundi matrimonium hodie post novas Conciliorum, atque Pontificum declarationes, aut argumenta de novo inventa carent omni probabilitate. Similiter ob motiva magni momenti, quæ antè latebant, à viris doctis detecta potest contingere, ut opinio priùs improba-

U

bilis

bilis reddatur probabilis. Eadem ratione per motiva nova prioribus superaddita sententia minùs probabilis evadit probabilior, & ob unum, vel alterum motivum falsitatis convictum probabilior fit minùs probabilis.

XII. Notabile III. Dantur opiniones speculativè probabiles, quæ sunt practicè improbables. Nam inprimis est speculativè probabile; in materia luxuriæ reperiri parvitatem materiæ, & aspectus quosdam, tactùsque impudicos non continere gravem malitiam: at practicè; quia moraliter est impossibile, tales actiones hîc & nunc exerceri sine proximo periculo libidinosæ delectationis, est improbabile. Deinde (ut plura omitam) est speculativè probabile, Sacramentum Baptismi confici in aqua ex sale resoluta: at non practicè, quia nullum datur rationabile motium, quod suadeat, extra casum necessitatis ejusmodi materiam in conficiendo hîc & nunc Baptismo honestè applicari posse.

XIII. Notabile IV. Opinio, quæ per motiva directâ non est probabilis, fit non rarò probabilis indirectè, sive per motiva indirectâ. Ostenditur. Titius bona fide possidens prædium v. g. movente litem Cajo dubitat, an illud sit suum vel non? adhibet omnem diligentiam, ut inveniatur rationem probabilem, qua possit jus suum tueri: at nihil occurrit. Cajo quoque nihil pro se probabile adducit. Quis jam dicat, esse directè probabile Titio, quòd prædium sit suum? at nihilominùs id ipsum ex titulo legitimæ possessionis (qui est motivum indirectum) fit ei probabile. Ulteriùs contingit sæpissimè, ut opinio directè probabilis evadat ob motiva reflexa multò probabilior. Sit alicui consideratâ rei naturâ probabile, quòd pingere die festo sit licitum. Multùm crescet hæc probabilitas, si reflectens super eam sibi persuadeat, unicuique esse licitum agere, quod prudenter credit esse licitum, vel si cogitet, legem vetantem pingere die festo non esse sufficienter promulgatam, &c

XIV.

XIV. Notabile V. Dantur opiniones probabiles quoad se, quæ sæpè non sunt probabiles quoad nos. Nam sæpè dantur vera motiva gravia, & ad fundandum prudentem assensum sufficientia, quæ tamen non omni intellectui, prout sunt, innotescunt: sed hoc est opinionem esse probabilem quoad se, & non esse probabilem quoad nos, id est, quoad illos, quos ea motiva latent: ergo dantur opiniones probabiles quoad se, quæ sæpè non sunt probabiles quoad nos. Similiter dantur opiniones quoad se non probabiles; sed solùm probabiles quoad nos. Patet in hæreticis materialibus. Nam isti ob auctoritatem, & rationes hæresifaventes, quas solas acceperunt à suis majoribus, prudenter & inculpatè credunt, vera esse tradita sibi dogmata, & consequenter quoad illos sunt probabilia. Cùm tamen reipta sint improbabilissimi errores, quorum motiva collata cum motivis fidei Catholicæ omnem statim veritatis apparentiam amittunt.

XV. Notabile VI. Ut opinio quæppiam fiat alicui probabilis, non sufficit, eam probari argumentis ex se validis, eique insolubilibus, quando aliunde est certus de veritate contradictorij. Ita in Philosophicis argumenta Zenonis, quibûs probat, non dari motum localem, sunt planè difficilia, neque multi ad ea respondere possunt. Nihilominùs nunquam efficient, ut alicui videatur probabile, non dari motum localem: quia illum existere demonstrat concors, & certa experientia sensuum exteriorum. Similiter nemo efficiet, ut vel rusticus si sit verè Catholicus, & in fide probè instructus, credat probabiliter, non dari Purgatorium; licèt afferat rationes difficiles, & rustico insolubiles. quia hic propter magnitudinem motivorum suæ fidei de existentia Purgatorij est certissimus. Neque obest huic certitudini, quòd nequeat solvere argumenta contraria. Potest enim prudenter existimare, ea posse solvi ab alijs, saltem à doctis, quamvis ipse non possit solvere.

*An auctoritas unici Doctoris possit constituere
sententiam probabilem?*

SUMMARIUM.

16. *Damnata cujusdam propositionis circa presentem questionem laxitas.*
 17. *Quinam auctor sit omni exceptione major?* 18. *Nostra sententia statuitur, & probatur primo à priori.* 19. *Secundo ad hominem.* 20. 4. *Corollaria.* 21. 22. *Proponuntur & solvuntur Objectiones.*

XVI. **H**Æc propositio: *si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, reje-
ctam esse à sede Apostolica tanquam improbabilem*: hæc, inquam, est 27. inter damnatas anno 1665. ab Alexandro VII. & quidem meritò: tum, quia, ut jacet in his terminis, ostium pandit innumeris laxitatibus, & morum corruptelis, ut nemo, qui sapit, non videt. tum, quia imprudentissimum est, moderni Authoris placitum tamdiù censere probabile, etiam reclamantibus cæteris pænè omnibus doctis ac probis, quamdiù non damnatur à sede Apostolica. Alioquin hæresis quoque v. g. Janseniana, eò quòd legeretur in libris Jansenij, fuisset probabilis usque ad suam condemnationem, qua illam Innocentius X. proscripsit. Sed conseq. est falsum; ergo.

XVII. Ante decisionem Quæst. adverto ex Joan. Cardenas, auctorem omni exceptione majorem esse illum, contra cujus auctoritatem nulla fieri potest exceptio; sive cui nihil obijci potest, quo ejus auctoritas elevetur, aut minuatur. Porro exceptiones omnes auctoritatem alicujus Doctoris infirmantes ad 4. capita possunt reduci. Primum est certitudo sententiæ illi, quam docet, contradictoriæ, quia quoties una propositio est certò vera saltem moraliter, ejus opposita est certò falsa. Unde frustra

strà contra certitudinem nititur omnis autoritas, ut ejusmodi propositionem constituat probabilem. Secundum est levitas, vel omninò nullitas fundamenti, quo nititur opinio asserta, Nam eatenùs Doctor sua autoritate tribuit extrinsecam probabilitatem sententiæ, quatenùs præsumitur habere grave motivum ad eam tradendam, Atqui dum constat, ejus fundamentum esse leve, vel nullum comparativè ad motiva partis oppositæ; non subsistit illa præsumptio: quia eliditur per notitiam de contrario; ergo. Tertium est fama, sive experientia certa, qua constat, Authorem docuisse improabilia, tali enim viro non prudenter fidetur: cùm meritiò timere quis possit, ne, dum legit, vel audit illius sententias, incidat in aliquam improbabilem. Unde autoritas, quæ hanc exceptionem patitur, est infirma, & ad tribuendam probabilitatem insufficientis. Quartum est ommissio accuratæ diligentia in examinandis rationibus & fundamentis utriusque partis. Et ideò, qui ommissa hac diligentia docent, prout solent meri Summistæ, aut Compilatores, aut alij, qui purè transcribunt à cæteris Authoribus tradita, per se non faciunt opinionem probabilem, cùm enim de suo nihil afferant, & solùm nitantur autoritate aliorum, tota probabilitas non ab ipsis, sed à Doctoribus, è quorum libris suam doctrinam sumunt, in sententias refunditur. His positis.

XVIII. Dico. Unicus Author omni exceptione major potest sua autoritate sententiam reddere practicè probabilem etiam contra communem oppositam. Prob. Primo. Opinio, quam docet unicus Author omni exceptione major, rationabili fundamento nititur. ergo est sententia probabilis. ergo unus Author facit sententiam probabilem. utraque conseq. patet. Ant. prob. talis opinio nititur illo motivo, quo Author est motus, ut eam doceret. sed hoc est motivum rationabile; quia erat dignum, ut ei

præstaret assensum vir doctus, probus, & omni exceptione prius allata major, uti supponitur ergo nititur rationabili motivo. Confirm. Implicat, ut motivum, quo movetur ad docendam opinionem quamppiam Doctor omni exceptione major non sit rationale & magnum tam absolute, quam relative: ergo implicat, ut talis opinio non sit probabilis: conseq. constat. Ant. colligitur ex dictis. quia alias esset, & non esset Doctor omni exceptione major. esset, ut supponitur: non esset: quia pateretur exceptionem secundam ex illis quatuor à nobis adductis.

XIX. Prob. Secundo ad hominem contra Authores sententiæ rigidæ, de qua inferius. Certum est, sententiam benignam, five eam, quæ asserit, usum opinionis minus probabilis in concursu probabilioris esse licitum, antehac fuisse communem; immò hodièque communem esse, dubitari non potest. Certum est insuper, sententiam rigidam, si benignæ, quam deinde docerimus, sit contradictoria, non esse certam: quia alioquin benigna ne quidem esset probabilis, quod nec Adversarij dixerint. Est igitur sententia rigida solùm probabilis. Jam dic mihi, quo jure sit facta probabilis? planè non alio, quàm quòd aliquis eorum Authorum contra communem sententiam insurgere coepit, & vel re ipsa, vel in ipsorum existimatione argumenta invenerit adeò solida, communemque doctrinam convellentia, ut ei meritò novum, quod probant, placitum sit præferendum. Ecce! apud Adversarios unius, vel alterius Doctoris opinio, etiam in re maximè morali (quippe in statuenda generali regula morum) prævalet communi aliorum sententiæ, dum ille horum principia solidè convellit, suumque dogma stabilit validis argumentis. Unde, quod in alijs damnant, suomet exemplo comprobant.

XX. Ex hætenus dictis facile colligitur primo, multitudinem Authorum non omni exceptione majorum nihil facere ad
conci-

conciliandam probabilitatem opinionibus. Et ideò nec tres, nec quinque, nec octo (nec unam) imò nec viginti, aut plures sufficiunt, ut sua autoritate constituent sententiam extrinsecè probabilem. Collig. Secundo, quid respondendum sit ad hunc syllogismum, qui formatur ex Caramuele *in Theolog. fundam. n. 448. Quidquid asserunt 4. Authores, est probabile: sed quòd unus Author faciat sententiam probabilem, asserunt 4. Authores, ergo quòd unus Author faciat sententiam probabilem, est probabile.* Nam si non modò illi 4. qui hoc asserunt, sed etiam ille unus Author, de quo asserunt, supponantur omni exceptione majores, concedendum est totum, quia nihil contra nos infertur. Si non supponantur esse tales, neganda est major. Collig. tertio, Authorem, qui docuit unam, vel alteram sententiam improbabilem, si constet, quænam illa sit, posse respectu cæterarum sententiarum, quarum nulla (ut supponitur) est improbabilis, constituere probabilitatem, quia tunc cessat ratio exceptionis tertiæ, ipseque manet quoad illas sententias omni exceptione major. Unde dicta exceptio solum valet contra Authorem, qui plures docuit opiniones improbabiles: quia in magno numero non ita facilè haberi possunt notatæ. Vide Joan. de Cardenas *tract. 1. disp. 11. c. 4. n. 122.* Collig. Quarto, quàm meritò damnata sit propositio *in num. 1.* adducta loquitur enim absolutè de quocunque Authore, tametsi non sit omni exceptione major, eumque vult sufficere ad tribuendam opinioni probabilitatem.

XXI. Obijcies primo. Plus velle sapere, quàm omnes alij, temerarium & præsumptuosum est: sed docere sententiam singularem contra communem est plus velle sapere, quàm omnes alij; ergo hoc est temerarium & præsumptuosum. ergo opinio talis Doctoris non est probabilis, sed potius temeraria, & præsumptuosa. Secundo. In rebus moralibus præferri debet novitati antiquitas:

tas:

tas: quia pro authoritate veterum Doctorum sanctitate, & sapientia præstantissimorum stat præsumptio sanioris doctrinæ contra quemcunque Authorem juniorem. Tertio. Facile contingit, ut quis speciosô titulô viri probi & docti alios decipiat. Ergo Doctori singulari contra communem aliorum opinanti nunquam securè feditur.

XXII. Ad I. Respond, inprimis, siquid valeret hoc argumentum, sententiam rigidam fore planè temerariam & præsumptuosam. Nam & ipsa coepta fuit doceri ab uno, vel altero suorum Doctorum adversus benignam communem. Deinde dist. maj. est temerarium & præsumptuosum, si id, quod omnes alij dicunt, sit certum, conc. si incertum & fallibile, neg. maj. &c. In rebus topicis etiam consensus Authorum unanimis potest esse incertus & fabillibilis. Quis ergo vituperet virum magni ingenij, si veritatem acriùs investigans illorum errores detegat, validè refuter, suàmque sententiam oppositam solidis argumentis stabiliat? Id sanè si præstiterit, efficiet, ut singularis ejus opinio sit digna prudenti assensu, adeoque probabili. Ad II. Respondeo ex Terillo, in rebus maximè ad jus humanum Spectantibus authoritatem recentiorum majorem esse debere, quàm veterum. Illi namque, non isti, sunt conscij jurium de novo conditorum, per quæ status earum rerum sæpissimè variatur. Secus dicendum de rebus, quæ sunt juris naturalis. in his enim, cùm variari non possint, sua antiquis Doctoribus integra manet authoritas. Porro præsumptio sanioris doctrinæ stat tamdiù pro veteribus, quamdiù illam junior Author non evertit. Ad III. Neg. Ant. intellectum de viro, qui est omni exceptione major: quia est impossibile, ut talis, modò segerat talem, in docendo quemquam decipiat. Porro, qui nam, sit Author omni exceptione major, nemo ignorabit, cui exceptiones suprâ explicatæ fuerint perspectæ. Illud tandem
adver-

adverto, in moralibus rarò admodùm contingere, ut unicus Author suam sententiam contra communem aliorum efficiat probabilem: quia nempe est difficilimum, ut quis omnia præstet, quæ ad id requiruntur. Unde singularis ejusmodi opinio citra magnam cautelam non est redigenda in praxim.

ARTICULUS II.

De usu Sententiæ Probabilis generatim.

§. I.

An, & quomodo ex opinione probabili formari possit ultimum dictamen Conscientiæ?

SUMMARIUM.

1. Status questionis. 2. Statuitur conclusio, & ostenditur modus formandi Conscientiam ex probabilibus. 3. An sententia probabilis sit regula proxima operandi? 4. Sensus hujus propositi. Qui operatur ex Conscientia probabili, honestè operatur. 5. An possit formari recta Conscientia ex opinione probabiliter, vel solùm tenuiter probabili? 6. 7. 8. Proponuntur, & solvuntur Objectiones.

I. Ultimum, seu practicè practicum dictamen Conscientiæ debere esse moraliter certum de honestate operationis, quam dirigit, docent communissimè Theologi. Ratio est: tum, quia, ut jam suprà diximus, est actus elicitus Prudentiæ, cujus assensus non possunt esse fallibiles. Cùm alioquin non differret ab habitu opinionis. tum quia est participatio legis Divinæ, quæ est certa, & infallibiliter recta: immo ab illa derivatur ceu regula exemplata à regula exemplari. Atqui exemplatum debet esse conforme exemplari; ergo. Difficultas est modò, quæ hæc certitudo proveniat Conscientiæ ex opinione probabili? sive quomodo fieri possit, ut ex judicio fallibili, quale est omnis sententia probabilis, forme.